

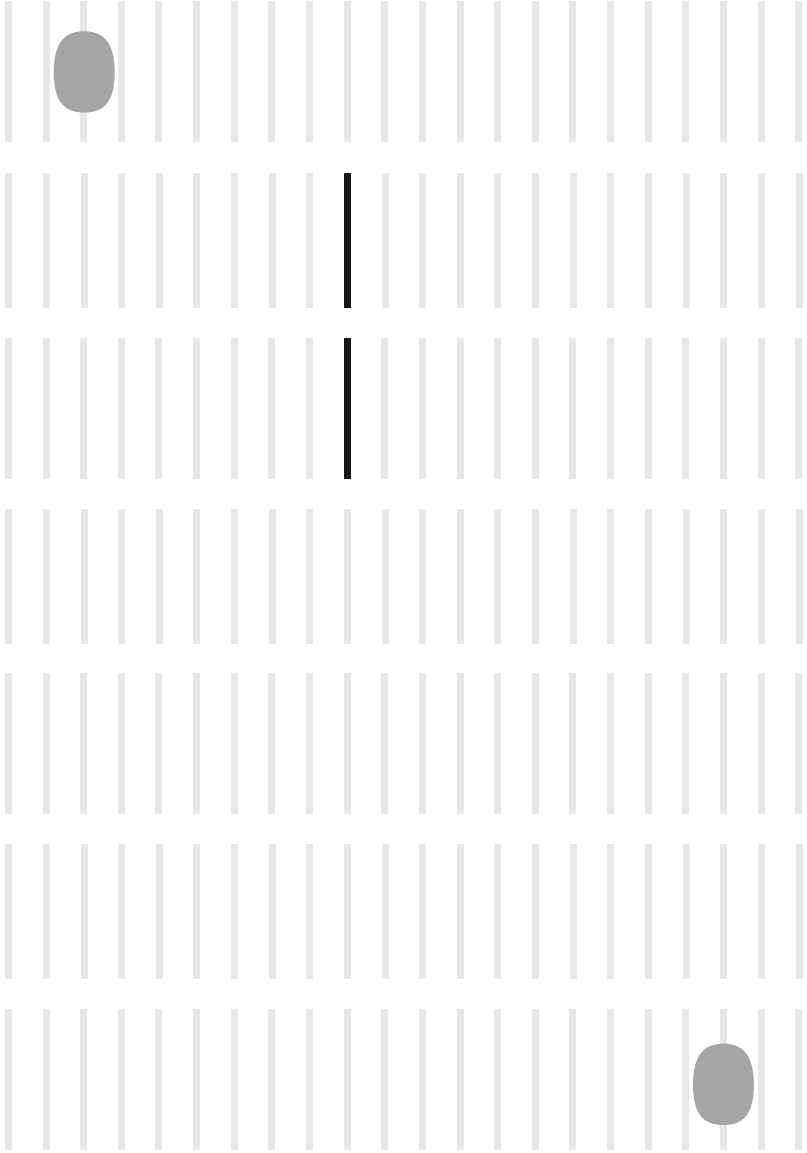

Italo
Calvino

T nula

Přeložil Jiří Pelán

DOKOŘÁN

T nula
Italo Calvino

DOKOŘÁN

Italo Calvino

T nula

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Ti con zero

Copyright © 2002, The Estate of Italo Calvino

All rights reserved

Translation © Jiří Pelán, 2022

Epilogue © Jiří Pelán, 2022

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).

Z italského originálu *Ti con zero* přeložil, ediční poznámku

a doslov napsal Jiří Pelán.

Odpovědná redaktorka Klára Soukupová.

Redakce Tereza Lišková.

Obálka, grafická úprava, sazba a konverze do elektronické verze

Michal Puhač.

Vydalo v roce 2022 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, 150 00 Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

ISBN 978-80-7675-114-9 (pdf)

ISBN 978-80-7675-115-6 (epub)

ISBN 978-80-7675-116-3 (mobi)

(pdf – 1201. publikace, 402. elektronická;

epub – 1202. publikace, 403. elektronická;

mobi – 1203. publikace, 404. elektronická)

PRVNÍ ČÁST
Další Qfwfq

Měkký Měsíc

Podle výpočtů H. Gerstenkorna, rozvinutých H. Alfvénem, jsou pozemské pevniny pouhými úlomky Měsíce, jež dopadly na naši planetu. Také Měsíc byl prý původně planetou rotující kolem Slunce, až do chvíle, kdy ho blízkost Země vychýlila z oběžné dráhy. Spoután zemskou gravitací, Měsíc se stále více přibližoval a dráha, po níž kroužil kolem nás, se stále více stavovala. V jistém okamžiku začala vzájemná přitažlivost deformovat povrch obou nebeských těles a zvedat vysokánské vlny, z nichž se oddělovaly úlomky, které vířily v prostoru mezi Zemí a Měsícem, a to zejména úlomky měsíční hmoty, jež nakonec dopadly na Zemi. Následně byl působením našich přílivů a odlivů Měsíc odstrčen a začal se vzdalovat, až dosáhl své dnešní oběžné dráhy. Ale část měsíční masy, možná polovina, zůstala na Zemi a vytvořila pevniny.

Přibližoval se – vzpomínal *Qfwfq* –, všiml jsem si toho, když jsem se vracel domů a zvedl jsem oči mezi skleněnými a ocelovými stěnami, a viděl jsem ho, už ne jedno světlo mezi těmi mnoha jinými, co večer svítí: těmi, co se rozzáří, když v určitou hodinu v elektrárně zatáhnou za páku, a těmi na nebi, vzdálenějšími, ale ne nepodobnými, které v každém případě docela ladí se stylem všeho ostatního – mluvím v přítomném čase, ale mám neustále na mysli ony vzdálené doby –, viděl jsem ho, jak se odpoutává od všech ostatních nebeských a pouličních světél a vytváří reliéf na vyduťté mapě temnoty, přičemž už nezaujímá jeden bod, byť třeba veliký, na způsob Marsu nebo Venuše, nejví se jako trhlinka, z níž vyzařuje světlo, ale jako pravá

a nefalšovaná porce prostoru, forma, jež se ještě nedá přesně určit, protože oči si na ni dosud nezvykly, ale také protože okraje nejsou dost přesné, aby vyznačily pravidelný tvar – zkrátka viděl jsem, že se z toho něco stává.

A dávalo mi to smysl. Neboť to byla věc, která, třebaže se nedalo pochopit, z čeho je, anebo možná právě proto, že jsme to nechápali, vypadala jinak než všechny věci našeho života, naše dobré věci, plasty, nylon, chromovaná ocel, podvodní laky, syntetické pryskyřice, plexisklo, aluminium, vteřinové lepidlo, lamináty, zinek, asfalt, azbest, cement – než tyhle staré věci, mezi kterými jsme se narodili a mezi kterými jsme vyrostli. Bylo to cosi neslučitelného, cizího. Viděl jsem, jak se to blíží, jako by to chtělo na sebe navléct mrakodrapy Madison Avenue (mluvím o té tehdejší, nerosrovnatelné s nynější Madison Avenue), v tom koridoru nočního nebe ve světelném oblaku za členěnou linií říms, a jak se to šíří a zavaluje to tuhle naši důvěrně známou krajinu nejen svým světlem nepatřičné barvy, ale i svým objemem, svou tíhou, svou nerosoudou substancí. A tu jsem pocítil, jak celou tvář Země – plechovými povrchy, železnými armaturami, gumovými podlahami, křišťálovými kupolemi –, vším, co z nás bylo vystaveno navenek, proběhlo zamrazení.

Tak rychle, jak jen mi to provoz umožňoval, jsem projel tunelem a zamířil k Observatoři. Sibyl tam byla, oko přilepené na teleskopu. Obvykle si nepřála, abych za ní chodil v pracovní době, a jakmile mě spatřila, nerudně se usklíbla; ale ten večer ne, ani nezvedla tvář, bylo jasné, že mou návštěvu očekávala. „Vidělas to?“ by byla hloupá otázka, ale musel jsem se kousnout do jazyka, abych ji nevslovil, tak netrpělivě jsem se toužil dozvědět, co si o tom myslí.

„Ano, planeta Měsíc se ještě více přiblížila,“ řekla Sibyl dříve, než jsem se jí na cokoli zeptal, „předpokládali jsme to.“

Cítil jsem, že se mi trochu ulevilo. „A předpokládá se, že se zase bude vzdalovat?“ zeptal jsem se.

Sibyl stále přivírala víčka a pátrala v teleskopu. „Ne,“ řekla, „už se nevzdálí.“

Nerozuměl jsem tomu. „Znamená to, že ze Země a Měsíce se stala planetární dvojčata?“

„Znamená to, že Měsíc už není planeta a že Země má svůj Měsíc.“

Sibyl vyřizovala problémy způsobem, který mě vždy znovu dráždil. „Co tím chceš říct?“ zaprotestoval jsem. „Každá planeta je planeta jako všechny ostatní.“

„A ty bys tomuhle říkal planeta? Myslím: podle tebe je to stejná planeta, jako je planeta Země? Podívej!“ – a Sibyl se odlepila od teleskopu a pokynula mi, abych přistoupil blíže. „Měsíc by se nikdy nedokázal stát takovou planetou, jako je ta naše.“

Neposlouchal jsem její vysvětlení: Měsíc, zvětšený teleskopem, se mi zjevil ve všech podrobnostech, nebo spíše: zjevily se mi všechny podrobnosti naráz, tak promíšené, že čím víc jsem ho pozoroval, tím méně jsem si byl jist, jak je udělán, a mohl jsem svědčit pouze o dojmu, který ten pohled ve mně vyvolával: o dojmu okouzleného znechucení. Nejprve bych mohl popsat zelené žilky, které ho protkávaly, v některých zónách hustěji, na způsob sítky, ale to byl, popravdě řečeno, ten nejméně významný, nejméně nápadný detail, neboť to, co bylo takřkajíc jeho obecnými vlastnostmi, unikalo vizuální registraci, možná kvůli poněkud slizkému třpytu, který prosakoval z myriády – řeklo by se – pórů nebo skřelí, a v některých bodech také z rozsáhlých povrchových opuchlin, čehosi jako hlízy či přísavky. Ovšem, už zase se upínám k podrobnostem, což je zdánlivě nejsugestivnější metoda popisu, ale ve skutečnosti má tato metoda jen omezený účinek, neboť jednotlivé detaily je třeba uvažovat pouze ve vztahu k celku – jako je tomu v případě zduření sublunární dužiny, jež táhlo po povrchu bledé vnější tkanivo, ale zároveň mu dávalo zavíjet se dovnitř sebe samého v ohybech či prohlubních vypadajících jako jizvy (takže tenhle Měsíc mohl být také

složen z do sebe stlačených a špatně stmelенých kusů) – je třeba, jak říkám, uvažovat podrobnosti ve vztahu k celku, jako vnitřnosti – chápané jako jednotlivé detaily – ve vztahu k nemocnému: jako například houští černých chlupů trčících z natržené látky.

„Zdá se ti správné, aby dále obíhal kolem Slunce, tak jako my?“ řekla Sibyl. „Země je mnohem silnější. Nakonec stáhne Měsíc z jeho oběžné dráhy a nechá ho obíhat kolem sebe. Budeme mít satelit.“

Dával jsem si dobrý pozor, abych nedal najevo úzkost, kterou jsem pociťoval. Věděl jsem, jak v těchto případech Sibyl reaguje: tím, že vyjádří nadřazený postoj, když ne přímo cynismus, že se zachová jako někdo, kdo se nikdy ničemu nediví. Dělal to, aby mě provokovala. Aspoň myslím; nesporně bych pocítil ještě větší úzkost při pomyšlení, že to dělá z čiré lhostejnosti.

„A... a...“ zamumlal jsem ve snaze zformulovat otázku, která by neinzerovala nic jiného než objektivní zvědavost, a která by přesto přinutila Sibyl, aby mi řekla něco, co by uchlácholilo mou úzkost (stále jsem tedy doufal, že je toho schopna, stále jsem očekával, že její klid mě ubezpečí), „a takhle ho teď bude vidět pořád?“

„To ještě nic není,“ odpověděla. „Bude ještě blíž.“ A poprvé se usmála. „Nelíbí se ti to? Ale když ho tam vidíme, tak jiný, tak vzdálený všem známým formám, když víme, že je teď náš, že Země ho zajala a že ho tam drží, nevím, mně se to líbí, zdá se mi krásný.“

V té chvíli už jsem neměl sílu skrývat svůj duševní stav. „Ale není to pro nás nebezpečné?“ zeptal jsem se.

Sibyl stáhla rty do výrazu, který jsem vůbec neměl rád. „My jsme na Zemi, Země má takovou sílu, že se udrží kolem planet na vlastní pěst, tak jako Slunce. Co proti tomu může nabídnout Měsíc – jako masa, gravitační pole, oběžná dráha, konzistence? Snad to nechceš srovnávat? Měsíc je náramně měkký, Země je tvrdá, pevná, Země drží.“

„A jestli Měsíc nedrží?“

„Och, síla Země ho už usadí.“

Počkal jsem, než Sibyl dokončí svou službu na Observatoři, abych ji odvezl domů. Hned za městem je onen uzel, z něhož se větví autostrády a vrhají se na mosty, které se navzájem přeskakují, s drahami vesměs do spirály, podpírané betonovými pilíři rozdílné výšky, takže člověk nikdy neví, kterým směrem zatáčí, když sleduje bílé šipky namalované na asfaltu, a občas spatří město, které nechává za zády, znovu před sebou, vidí, jak se blíží, čtverečkové světly mezi pilíři a závitnicemi spirály. Měsíc stál přímo nahoře: a město se mi zdálo křehké, zavěšené jako pavučina, se všemi svými cinkajícími výkladními skříněmi, nitkovitými světelnými výšivkami, pod tím výrůstkem, jímž se dmulo nebe.

Použil jsem teď slova výrůstek, abych označil Měsíc, ale musím se hned uchýlit ke stejnému slovu, abych označil novinku, již jsem v té chvíli objevil: totiž že z výrůstku-Měsíce vyrážel ještě jeden výrůstek a natahoval se k Zemi jako vosk stékající ze svíčky.

„Co je tohle? Co se to děje?“ zeptal jsem se, ale nová zatáčka právě odvedla naše auto k cestě do temnoty.

„To zemská přitažlivost vyvolává na měsíčním povrchu pevné přílivy a odlivy,“ řekla Sibyl. „Jak jsem už řekla: náramná konzistence!“

Vyústění autostrády ještě jednou postavilo Měsíc před nás a ona rozteklá hmota se ještě více natáhla k Zemi a na špičce se zakroutila jako knír a spojení s Měsícem se ztenčilo na jakýsi řapík, takže vypadalo téměř jako houba.

Bydleli jsme v chatě v řadě s ostatními chatami, táhnoucími se podél jedné z tolika uliček nekonečného Zeleného pásu. Jako vždy jsme se usadili v houpacích křeslech na verandě, která vedla na *backyard*, ale tentokrát jsme nehleděli na půl akru skelnatých dlaždic, jež tvořily náš díl zeleně; oči zůstávaly upřeny nahoru, zmagnetizovány onou dužnatou věcí nad námi. Neboť nyní už bylo těch měsíčních soptů bezpočet a všechny se natahovaly k Zemi jako slizká chapadla a každý vypadal na to, že z něho vyteče látka z želatiny a chlupů a plísňě a slin.

„Řekni sám: může se nebeské těleso takhle rozpadnout?“ naléhala Sibyl. „Teď ti konečně dojde nadřazenost naší planety. Ať Měsíc klidně klesá, ať klesá: přijde chvíle, kdy se zastaví. Gravitační pole Země má tu sílu, že poté co nám planetu Měsíc skoro naložilo na hřbet, ji najednou zabrzdí, odnese ji na správnou vzdálenost a tam nahoře ji podrží, roztočí ji a stlačí ji do kompaktní koule. Měsíc nám může ještě poděkovat, že se úplně nerozplizne.“

Sibyliny úvahy mi zněly přesvědčivě, neboť i mně se Měsíc jevil jako něco podřadného a odpudivého; nedokázaly však uklidnit mé obavy. Viděl jsem, jak se měsíční výběžky svíjejí na nebi v křivolakých pohybech, jako by cosi chtěly dosáhnout nebo obtočit: tam dole bylo město, jak o tom svědčil světlý oblak, který se nořil na zubatém obzoru ze stínu *skyline*. Opravdu se Měsíc zastaví včas, jak tvrdila Sibyl, dříve než jedno z jeho chapadel čapne vízku nějakého mrakodrapu? A dříve než se jeden z těch stalaktitů, které se nadále natahovaly a ztenčovaly, neutrhne a nepadne nám na hlavu?

„Je možné, že něco spadne dolů,“ připustila Sibyl, aniž čekala, až se jí zeptám, „ale co na tom? Země je celá pokrytá nepromokavými, nedeformovatelnými a omyvatelnými materiály; i když na nás ukápnou trochu té měsíční kaše, rychle se to vyčistí.“

Jako by ve mně Sibylino ujištění probudilo schopnost vidět cosi, co se nepochybně už nějaký čas uskutečňovalo, zvolal jsem: „Hele, už to padá dolů!“ – a zvedl jsem paži, abych ukázal na hutné krůpěje mléčné kaše visící ve vzduchu. Avšak právě v tom okamžiku vyšla ze Země jakási vibrace, jakési cinknutí: a nebem se v opačném směru než klesající záhyby planetární sekrece zvedal droboučký let pevných úlomků, šupin pozemského krunýře rozdrobených na padrt; nerozbitná skla a ocelové pláty a potahy z vodivého materiálu, vsrknuté měsíční přitažlivostí jako vírem písečných zrněk.

„Minimální škody,“ řekla Sibyl, „a jen na povrchu. Ty trhliny rychle opravíme. Je logické, že nás zachycení satelitu bude něco stát: ale stojí to za to, to se s ničím nedá srovnat!“